

verwijt (van
het zeer vreemde
met u; de
anders-Arme —
n God, nu ben
eloof naar den
mijn traagheid
samenhokken

Hij zag de
cheven was, en
erven? Weet gij

ijbelsche bouw-
rediking.

K. S.

over het aan-
Londen, en
of het voor ons
d hier en daar
hullen. Enkele
dit punt van
nie geheel be-
van Lankhuy-
te leggen.

K. S.

a sanota" tegen-

vergissing
n een „men-
en nuttig, op
ef ik hier door,
naar door één
schreven wordt
rediker":

it niet alledaag-
eerste gedachte,
chr. zijn, dat
iken kan. Hij
n door „ern-
denkingen"
elijke tradi-
ren, dat het
s, Salomo als
chouwen.

veel menschen,
kerken de „una-
elf in den weg
lichtvaardig, te
toon, over wat
er op de hoogte
omende kerken
, dan zou hij
Dr Geelkerken
eur losgemaakt
Prof. Aalders
Schilder. De
a liggen onder

at er in Assen

sche getuigenis
K. S.

KUNST

Zegepraal.

olland" te Am-
verzorgd, en
dien ik gaarne
reken: de bui-
van Greeth

een beginnende
ig en reeds uit-
belangstelling
m, die evenzo-
maakt onze inte-

ewezen, dat de
literaire gestal-
et niet kunnen
etails, de nood-
scherp maken
hetsvorm moei-
onzuiver en een
bederft het ge-
het soort geest
van het ver-
schets is dus
bundel met ge-
eener begin-
elofte.

elvé één schets,
goed is van pro-
niet af is, die
entificale van het
De Terugkeer".
zuiver van ver-
sittie. Geleidelijk
ste spanning en
t dat de christe-

lijke romans staan in den juichtoon der verras-
sende bekeeringen; dat op iedere bladzijde ge-
prekt wordt; dat elke optredende figuur op een
bepaald moment een belijdende monoloog houdt
en zoo al meer. Natuurlijk wil ik dat niet, want
het zou beteekenen een door en door ongezonde,
wyl overgeestelijke literatuur begeeren. Maar dit
wat aan beschrijvende bijzonderheden noodig is
blijft strak en sober gehouden. Literair beteekenen
deze qualiteiten wel zooveel, dat ze, in een eersten-
bundel gevonden, directe belangstelling wekken.

Ik wil dan ook gaarne beginnen met mijn waar-
deering uit te spreken voor dit werk. Maar bij die
waardeering moet ik een tweetal opmerkingen ma-
ken, die naar mijn meening voor de verdere ont-
wikkeling van deze Schrijfster van betekenissen zijn.

En dan begin ik bij het formeele, omdat ik
daarvan ook ben uitgegaan. Terwijl telkens het
sandsichtig lezen uitstekende momenten doet op-
merken, zinnen die fijn zijn van dictie en zuiver
van taal, stuit men vaak ook op een te groote
vrijmoedigheid in het styleeren, die tot besliste
onzuiverheid leidt. Ik schrijf een paar zinnen over
ten bewijze:

Op blz. 58 staat: „de dichter keek lang naar het
donkere meisjes-figuurtje, afstekend tegen het lichte
vak...". Dat tegenwoordig deelwoord is hier abso-
luut verkeerd geplaatst: 'tslaat grammatisch terug
op: de dichter.

Op blz. 70 leest men: „Ziet u eens... hernam
hij het plotseling afgebroken gesprek...". Een ge-
sprek wordt niet hernomen. Hier speelt een tautolo-
gie de Schrijfster parten.

Op blz. 75 vond ik: „Fel stond opeens weer die n
eersten dag hem voor oogen, dien dag toen hij...
gewerkt had". Dit is niet een drukfout, maar een
taalfout.

En op 77: „in felle afgunst had hij gezien naar
het werk van die anderen, die, den een vol-
komener dan den ander, toch alle wisten te
gripen de beelden hunner droomen...". Hier hot-
sen drie taalfouten op elkaar!

Stylistisch is niet te aanvaarden een zin als
die van blz. 59: „hij was opgestaan, een onbe-
heerschte trek van droefheid op zijn bijna vrouwe-
lijk zacht gelaat, en leunde met een moe gebaar
zijn arm op den schoorsteenmantel", zooals het
driemaal herhalen van het woordje „ze"; boven-
dien met verschil in beteekenis, een slordigheid is
in den zin: „Dieuwertje vindt het heel jammer
dat de kettingen er niet meer zijn. En dat denkt
ze (= Dieuwertje, T.) heusch niet alleen omdat
ze (= Dieuwertje, T.) erop zou willen schommelen,
maar omdat ze (= de kettingen, T.) in Dieu-
wertjes oogen het huis meer voornaamheid zouden
bijzetten". Eindelijk wijs ik als op een stylistische
verwringing op den zin van blz. 26: „En terwijl
ze, het grijze hoofd licht gebogen, twee kopjes
in schonk, bezag hij in stille aandacht het fijne,
bijna meisjesachtige profiel in de teere omkruiving
der zilveren haren". En op dien van blz. 35:
„zwijgend zaten de drie menschen in de huis-
kamer, een zwijgen, waarin de woorden na
leken te klinken".

'Is nuttig en noodig, de Schrijfster op deze
opvolkomenheden te wijzen. De erkenning van haar
talent doet mij dat als de plicht van den criticus
gevoelen. Slordigheid van taal en van stijl zijn in
het literaire kunstwerk ontoelaatbaar, zooals een
foutieve strek op het schilderstuk en een ver-
keerde lijn in het beeldhouwwerk niet te gedoogen
zijn. Juist tegenover iemand die de bewijzen geeft
wel te kunnen schrijven, wel stilbegrip en stijl-
besef te kennen dient dit te worden uitgesproken.

Mijn tweede opmerking geldt den geest van de
schetsen.

Ik erken den positief christelijken inslag, wil
ook graag mijn waardeering uitspreken voor het
christelijk element in verhalen als „Het laatste
Lied", „Terugkeer", „Moeder"; het is krachtig en
heeft het gebeuren als een deesem doortrokken.
Maar over het algemeen lijden de schetsen aan
het euvel, dat de christelijke literatuur al te veel
aankleeft: het euvel der somberheid. Illusie, te-
leurstelling, verlies, gebrokenheid zijn de door-
klinkende tonen van bijna al de verhalen: het
levenslied is, ondanks den titel „De Stille Zege-
praal", donker en droef, waar men het hier ook
beluistert. De man die ervaart, dat de vrouw
van zijn keuze niet met hem harmonieëren kan
(„Het laatste spel"), de moeder, wier dochter haar
niet begrijpt („Moeder"), de moeder bij het sterf-
bed van haar zoon („Het laatste lied"), de zoon,
die zijn stervende vader niet heeft willen ver-
geven („De Poort gesloten"), de jongeman die moet
ervaren, dat zijn aanleg niet groot genoeg is voor
zijn kunstenaarsaspiraties („Illusies"), die allen zijn
figuren uit dezen bundel; schaduw-menschen, wel
kennend de christelijke berusting, het aanvaarden,
het zich-willen-geven, maar niet de glans der ge-
loofslijheid en van het over alle zwaarigheden
lichtende Godsvertrouwen.

Al eerder heb ik op deze, m.i. niet te prizen
trek der tegenwoordige christelijke literatuur ge-
wezen. Niet te prijzen. Want ze ontleent aan de
christelijke kunst wat tegenover de niet-christe-
lijke literatuur haar kracht kan en moet zijn. Het
beeld van de moderne literatuur is dat van het

rusteloos zoeken naar oplossing en levensvrede:
teleurstelling en illusie gaapt in bijkans iederen
nieuwere roman en de donkerheid van twijfel en
cynisme maken de stemming nog somberder en
het uitzicht nog zwarter. Daar tegenover nu heeft
de christelijke kunst een duidelijke taak. En als
die dan ook overwegend droeve klanken te hooren
geeft kan ze die taak niet volbrengen.

is het, wat we behoeven en vooral in onzen tijd
en tegenover de moderne literatuur behoeven: een
christelijke kunst, die over de donkerheden van
het leven het licht stralen doet, dat in Christus
over de wereld is opgegaan, die boyen de moei-
lijkheden en zorgen en twijfelingen uit doet rijzen
het kruis, als de toevlucht voor wie in den ge-
kruisgiden Heiland waarachtig geloofd. En die ge-
tuigende kracht, die de kracht is der christelijke
kunst, wordt bij de aangegeven houding gemist.
Ze wordt ook in dezen schetsenbundel als geheel
gemist. En dat is te meer jammer, omdat gelijk ik
al zei, de inslag positief is en het christelijke
zeker niet een oplosgel of een vernisje.

Aan het begin van dit artikel heb ik gezegd, dat
de beide opmerkingen die ik maken moest verband
hielden met gerechtvaardigde waardeering. Gaarne
wil ik dat nog eens herhalen. Want ik geloof, dat
van Mej. Smitskamp nog belangrijk werk te ver-
wachten valt. Als ze den weg van den eigen aanleg
gaat en zich losmaakt van bijkbaren invloed —
die voor mij het dualistische van dezen bundel
verklaart — als ze haar taal en stijl verzorgt in
overeenstemming met wat zij ten dezen, blijkens
vele goede voorbeelden, presteeren kan, zal ze
de christelijke kunst stellig kunnen verrijken. Schet-
sen als „Gekleurde Vensters", „Terugkeer" recht-
vaardigen deze verwachting. C. T.

III ZIELKUNDE III

De consequenties van de psychische erfelijkheid.

Uit hetgeen we tot dusver schreven over de
psychische erfelijkheid is, meenen we, wel duidelijk
geworden, dat het niet aangaat te ontkennen, dat
er psychische erfelijkheid bestaat. De populaire
opvatting, dat een kind naar zijn vader aart, is
inderdaad wetenschappelijk bevestigd en de ge-
dachte, dat er alleen op het terrein van het licha-
melijke van erfelijkheid kan worden gesproken, is
waarlijk niet te aanvaarden.

Daarbij komt nog iets zeer eigenaardigs. Vooral
bij de z.g. minderwaardigen is duidelijk gebleken
het verband tusschen den lichamelijken en den
psychischen toestand.

Bij veel zwakzinnige kinderen is b.v. de bouw
van den schedel, vooral ook de inwendige schedel-
bouw anders dan bij normalen. Nu is het echter
typisch, hoe er in onderscheiden families een ge-
leidelijke degeneratie valt op te merken en hoe
er dan tegelijk een langzame ontarding van den
schedelvorm, alsook een langzame inzinking van
den psychischen toestand valt te constateeren. En
dit geldt niet alleen van den schedelbouw. Zoo
zijn gevallen bekend, waarbij één der ouders een
eigenaardige ontarding van de huidcapillairen
(kleine bloedvaten in de huid) vertoonde, terwijl
een bepaalde psychische afwijking daarmee corres-
pondeerde; bij het kind was dan de afwijking van
de huidcapillairen in correspondentie met de af-
wijking van de moeder, alleen was de graad van
afwijking iets grooter en de psychische afwijking
bij het kind droeg een ietwat meer uitgesproken
karakter dan die van de moeder. Zoo zouden tal-
looze voorbeelden te geven zijn, waarbij experi-
menteel en empirisch vast te stellen is het ver-
band tusschen lichamelijke en psychische afwijking
en tegelijk de erfelijke lijn, die er door beide
heen loopt.

Uit den aard der zaak komen wij echter bij deze
opvatting voor een niet geringe moeilijkheid te
staan.

De vraag is toch, hoe bij deze opvatting de ge-
dachte van de onsterfelijkheid van „de ziel" is te
handhaven.

Dat wij met onze Belijdenis aanvaarden, dat „de
ziel" van stonde aan na dit leven tot Christus haar
Hoofd wordt opgenomen, indien de mensch ge-
loofde, en dat „de ziel" gaat in het verderf, indien
de mensch niet werd wedergeboren, behoeven wij
niet uitdrukkelijk nog eens te zeggen.

Alleen maar, nu is hier een kwestie van termino-
logie, waarover even moet worden gesproken. Er
zijn allerlei misverstanden ontstaan tengevolge van
het feit, dat men niet onderscheiden heeft tusschen
de ziel en den geest. Onder invloed van bepaalde
psychologische theorieën heeft men het altijd voor-
gesteld, alsof ziel en geest eigenlijk wat de sub-
stantie betreft waarover het gaat hetzelfde waren.
Dit nu is niet het geval. De Schrift gebruikt de
woorden ziel en geest dan ook niet door elkander.
„De ziel", „psuchè", is het leven, is datgene,
wat wij als menschen allen gemeen hebben. Wij

erven dan ook van onze ouders een levend lichaam,
dus psuchè en soma („ziel", d.i. leven, en
lichaam) maar niet zóó, alsof deze twee zijn,
ze zijn één.

Nu moeten wij dat ook weer goed begrijpen. Het
is weer niet zoo, alsof nu naast dat levende lichaam
door God nog een geest geschapen wordt en dan
straks als iets nieuws die geest weer erbij komt,
maar God legt in het oogenblik van de ontvangenis
in het levende lichaam den onsterfelijken geest.
Immers het ontstaan van het levende lichaam is
ook weer gebonden aan de scheppende daad Gods.
Zoo kan ik dus zeggen, dat de mensch is georgani-
seerd, doordien datgene, wat van vader en moeder
ontvangen werd, tot menschelijke eenheid werd,
doordien God een menschelijke geest daarin schiep,
welke geest de kern, het zwaartepunt, het „ik"
in de persoonlijkheid wordt. Dat „ik", die geest
draagt heel die menschelijke natuur, draagt dus het
levend lichaam en het leven in het lichaam.

De „psuchè" is nu dat leven in dat lichaam, ge-
lijk het door den geest van dien mensch wordt ge-
dragen en in verband met en in samenhang met het
lichaam wordt gebruikt, bestuurd, beheerscht en
in actie gezet.

We zien dus de verhouding zoo, dat de vroegere
onderscheiding tusschen lichaam en ziel in zoo-
verre juist is als deze onder ziel verstaat het on-
sterfelijke beginsel in den mensch, maar dan noe-
men wij dat onsterfelijke beginsel liever geest, zoo-
als de Schrift het ook doet.

De „psuchè", het leven, de ziel zooals die bij
het lichaam behoort, is het lagere, dat niet tot
het heerschende, maar tot het beheerschte leven
behoort.

Dit nu is het gevolg der zonde, dat de mensch
juist door dat lagere beheerscht wordt en daarom
ook in de Schrift, zoolang hij niet bekeerd is,
een „psychisch" mensch genoemd wordt (bij ons
is dat vertaald door „een natuurlijk mensch").

Bij deze opvatting kunnen wij zeggen, dat de
situatie dus deze is, dat met handhaving van de
gedachte van de onsterfelijkheid van den geest, toch
een tweetal feiten, die onomstootelijk vast staan,
worden erkend. In de eerste plaats het feit, dat de
cellen van het mannelijk zaad en het vrouwelijk
eijde reeds leven vóór de ontvangenis en in de
tweede plaats, dat (dientengevolge) de levensgedra-
gingen, de levenshouding, op erfelijke wijze zijn
beïnvloed en getypeerd.

Deze opvatting nu zal aan de artikelen, die wij
in deze rubriek in de toekomst schrijven zullen,
ten grondslag liggen.

De kern van onze persoonlijkheid is de onsterfel-
lijke geest, die door God daarin is geschapen, maar
tot dezen onsterfelijken geest behoort niet wat men
vroeger noemde „het lagere zieleleven". Trouwens,
dat zou ook niet wel te aanvaarden zijn, omdat
niet alleen ten formeele, maar ook ten materiële,
dat lagere zieleleven geheel georganiseerd is naar
het voorbijgaande.

Bovendien moeten wij wel rekening houden met
het feit, dat in de zielkunde de idee van een
tweeheid tusschen het puur stoffelijke en het louter
onstoffelijke niet is te handhaven. Immers het leven
als zoodanig behoort wel in de stof, maar kan toch
ook weer van de stof worden onderscheiden. Een
dier, dat ik dood, is in het moment na zijn dood
stoffelijk gezien nog precies hetzelfde als vóór
zijn dood, alleen het leven heeft opgehouden. Nu
blijft ongetwijfeld een groot raadsel, wat het wezen
van het leven is. Een vraagstuk, dat door de phy-
siologie dient te worden opgelost, of in ieder geval
dient te worden behandeld.

Maar dit geeft toch ook weer niemand het recht
om het te doen voorkomen, alsof het leven nu op
één lijn te stellen zou zijn met het lichaam zelve of
met den geest zelve. Het is niet naast lichaam
en geest een derde. Het ligt in een geheel ander
levensvlak en heeft een geheel anderen levenszin.
Vandaar, dat wij er dan ook niet aan denken, om te
willen spreken van een trichotomie, die lichaam,
ziel en geest als een drieheid naast elkander plaatst.
Er is, naar wij meenen, geen andere mogelijkheid
dan die van de dichotomie (de mensch is lichaam
en geest), maar dan zoo, dat wij deze opvatting or-
ganisch zien door de gedachte vast te houden,
dat de mensch is levend lichaam (waarbij dat
leven van de ouders is geërfd) en geest (waarbij
de geest door God is geschapen).

J. W.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Zorg voor de werkloze arbeiders.

I.

De situatie.

Een van de bangste problemen waarvoor onze
tijd ons plaatst, is het probleem der werkloos-
heid. Bang noemen wij dit probleem, niet enkel om
den geweldigen omvang, die de werkloosheid, zoo-

wel op het continent als in Engeland, doch niet minder in Amerika heeft gekregen, maar ook wij er weinig uitzicht bestaat, dat in afzienbare tijd belangrijke verbetering zal treden.

Niet alleen in de landen met hooge levens- en loonstandaard treft ons de toename van het aantal werklozen, doch ook in de landen, waar noch van hooge loonen, noch van een breed opgezette sociale wetgeving kan worden gesproken, zien wij hetzelfde verschijnsel.

Op den regel moge Rusland een uitzondering maken, daar men hier weinig of geen werkloosheid aantreft, maar de toestand is daar zoo exceptioneel en houdt zoo zeer verband met het ongetwijfeld belangwekkend streven om de Sowjet-Unie vrij te maken van Europa, dat men niet dan met de uiterste behoedzaamheid conclusies mag trekken. Bovendien wordt deze opbouw alleen mogelijk in een weg van lijden en tranen, zoo zwaar en zoo bitter, dat wij ons afvragen of deze bijzondere positie niet te duur is gekocht.

Daar zijn ongetwijfeld speciale oorzaken aan te wijzen, die voor een deel de moeilijkheden van het land verklaren. De kapitaalverlating door den wereldoorlog; de totale uitputting der Centrale Rijken; het uiteenraken van economische eenheden door het vredesverdrag van Versailles; de industrialisering van het Oosten; en nog wel enkele meer.

Voor een deel kunnen deze oorzaken worden weggenomen, kan althans door internationaal overleg eenig soubas worden gebracht. Wij mogen ons er in verheugen, dat een aantal vooraanstaande Nederlanders zich gewend hebben tot de Internationale Kamer van Koophandel te 's Gravenhage, met verzoek het initiatief te nemen tot het voeren van internationale besprekingen van deskundigen. Misschien kan daardoor op regeringen en volken eenige drang worden geoefend om toch met ernst te grijpen naar de middelen die onze doodkrankte wereld thans allereerst dringend behoeft.

Het is immers niet zoo, dat men niet weet wat er dient te gebeuren. Eigenlijk weet ieder dat, de „man in the street" zoo goed als de leiders der volken. Noodig is herziening van de regeling der oorlogsschulden, feitelijk van heel het vredesverdrag van Versailles; slechting van de steeds hoger rijkende tariefmuren tusschen de volken en belangrijke vermindering van de lasten der bewapening.

Maar hoe klaar deze zaken ook liggen voor allen, wij zien helaas telkens opnieuw, dat men, hoeveel conferenties er ook gehouden worden, deze eenige groote middelen niet wil. Dat een voortgaan op den verkeerde weg meer nog beteekent dan de ondergang van het avondland alleen, moet toch wel, aan allen, duidelijk zijn.

Het wil ons echter voorkomen, dat wij den ernst

van den toestand onderschatten, indien wij uitsluitend aan den oorlog en wat daarmee samenhangt de moeilijkheden van het oogenblik toeschrijven. Daar zijn reeds eerder crises van belangrijke beteekenis geweest en ook zonder den oorlog waren wij er niet buiten gebleven, al staat wel vast, dat het weerstandvermogen veel grooter geweest zou zijn en dus de crisis eerder overwonnen.

Dat Amerika, het eenige land schier, dat aan den oorlog heeft verdiend, niet minder zwaar lijdt, dan de groote rijken, die den vollen last van den oorlog hebben gedragen en dat de zwaarste slagen vallen in de landen met een sterke industrie, moet ons toch wel de vraag doen stellen of er naast den oorlog niet een algemeene oorzaak is aan te wijzen voor de catastrophale crisis, die de wereld doormaakt en die ook ons eigen volk zoo ernstig gaat treffen.

Het is natuurlijk heel eenvoudig het kapitalisme de schuld te geven. Men vindt dan in bepaalde kringen instemming. En men heeft de voldoening, dat er dan een schuldige is en de menscheid als geheel genomen min of meer slachtoffer is.

Dan heeft men ook de remedie. Want dan is de socialistische productiewijze de oplossing. En dan krijgen de denkbelden van een z.g. Plan-Wirtschaft een goede kans.

Maar wie toch niet meer zegt dan dit, wie blijft in het algemeene en niet anders weet dan „het kapitalisme" de schuld te geven, heeft toch eigenlijk ook niets gezegd en in geen geval een oplossing geboden. Want wij kunnen maar niet een andere productiewijze ons aanschaffen, zooals wij een confectiepakje à la minute uit het magazijn kunnen betrekken. Ook in dit opzicht is het Russisch experiment leerzaam.

Toch meenen wij, dat het even onbevredigd laat als men ons den terugkeer naar het land en naar de natuur, als de oplossing wijst. Versobering kan noodig zijn, belangrijke verlaging van het levensniveau geboden, dat alles is als middel te aanvaarden, hoe moeilijk het op zichzelf ook is en hoe beangstigend het kan zijn voor een komend geslacht, maar een algemeen economische verarming, die ook die van geest en kunst met zich sleept, kan moeilijk als doel gepredikt en aanvaard worden.

Natuurlijk hebben wij ons wel af te vragen of wij met onze techniek niet vastgelopen zijn. Men moge het niet in alle opzichten eens zijn met wat Oswald Spengler reeds vroeger in „Untergang des Abendlandes" en nu voor kort weder in „Der Mensch und die Technik" ten beste geeft, maar niet onjuist lijkt, dat „de mechanisatie van de wereld in een stadium van de gevaarlijkste overspanning is getreden".

Of het daartoe zal komen, dat binnen afzienba-

ren tijd de West-Europeesch-Amerikaansche techniek ten einde zal zijn? Ten einde, omdat juist de sterke en scheppende begaafden zich afwenden van de praktische problemen en wetenschappen en dus omdat het geestelijk niveau daalt, of wel omdat de ontelbare handen der gekleurden, die even bekwaam en met veel minder pretentie arbeiden, de grondslagen der blanke oeconomische organisatie hebben geschokt, zooals Spengler het ziet? Of de diepste grond der werkloosheid in de blanke landen geen crisis is maar het begin van een catastrophie?

Wij zijn niet geroepen op die vragen een antwoord te geven. Wij zijn daartoe ook niet in staat. Moge het onder ons niet ontbreken aan mannen, ervaren in het verstaan der tijden, om te weten wat er gedaan moet worden.

Wij hebben alleen noodig gehad even de situatie aan te geven en aan de hier en daar gelaten oplossingen een enkel woord te wijden, alsmede het pessimisme, dat velen heeft aangegrepen, te noemen.

De zorg immers voor de werkloze arbeiders, en meer bijzonder de geestelijke zorg, is niet te oefenen, indien wij niet weten, wat hun leven beroert, welke zorgen hun harten vervullen, welke vragen hun zielen ontrusten en welke perspectieven zij zien, of anderen hen doen zien.

G. BAAS Kzn

OPVOEDING EN ONDERWIS

De Emile en haar Auteur.

I.

Een echt boek is één met zijn schrijver. Hij legt in het boek zijn ziel, zijn leven, zijn kracht. Hoe dieper hij leeft, hoe sterker zijn emoties zijn, hoe meer hij zelf wortelt in de bodem van het leven van heel de menscheid, in hoe wijder kring het boek nawerkt en hoe meer beroering het in het geestesleven brengt. En ook hoe langer zijn invloed duurt.

Wateren, door diepe bronnen gevoed, drogen niet uit.

Zulk een boek was de Emile, nu honderd en zeventig jaar geleden, in 1762, verschenen. Het was geen boek als zoovele, een eendagsvlinder. Het was dan ook niet in één oogenblik geboren. Het is een levenswerk, het is vrucht van een leven, zóó fel bewogen en wonderlijk gedreven, dat gansche stukken van Rousseau's Confessions aandoen als

veel smaad geleden heb. Zie, dat gij ook zoo aan het uwe lijdt, dat u wordt opgelegd".

Hieruit blijkt, hoe Luther tegenover den Roomschen cultus van het kruis stelt: het dragen van het kruis, dat God ons te dragen geeft.

Er is, zoo zegt hij, tweederlei kruis. Ten eerste: het gewone lijden, dat de Heere den mensch toezendt. En ten tweede: het lijden ter wille van het getuigenis van Christus, verbonden met smaad voor de heele wereld en zelfs met een schijnbaar verlaten zijn door God. Dit tweede is het eigenlijke kruis. „Door het kruis van Christus moet gij niet verstaan dit of dat hout, waaraan Christus heeft gehangen; maar het kruis van Christus is de smaadheid en de groote schande, die Christus onschuldig geleden heeft. Als ik op bed lig en ik ben ziek of als iemand om een misdaad, door hem bedreven, wordt ter dood gebracht, dat is niet het kruis van Christus. Maar de schande en vervolging om der gerechtigheid wil is het kruis van Christus".

In een preek, door hem gehouden op het feest der kruisverhooging (de gedachtenisviering van het wederoprichten van het heilige kruis te Jeruzalem door keizer Heraclius), heet het: „Als ik daar sta en lijd en alle lieden staan er bij te zingen en te springen en ze zeggen: dat is recht, ja hij had nog meer verdiend, zooals het den apostelen is gebeurd — dat is het rechte ware kruis, zoo verlaten te zijn beide van de menschen en van God. Dat is het echte vinden van het kruis; en als het nu gevonden is, dan moet men het ook verhoogen, niet op de wijze van keizer Heraclius, maar zoo, dat wij God er voor danken en Hem prijzen".

In dezen zin is het kruis het noodzakelijk attribuut der Christenen.

„Is „aller Christenen kenteeken en parool"; het is voor ons „een zeker merk en waarteken, dat wij tot het rijk Gods behooren". Het gansche leven der Christenen is „een leven des geloofs, der liefde en des heiligen kruises; een zoodanige wandel, waarin men altoos voortgaat van geloof tot geloof, van liefde tot liefde, van geduld tot geduld en van kruis tot kruis". „Waar Gods Woord gepredikt, aangenomen of geloofd wordt en vrucht draagt, daar zal het heilige kruis ook niet buiten blijven".

Zeven heiligheden noemt Luther in een zijner geschriften op, waaraan de kerk, het Christelijke heilige volk Gods, te herkennen valt. Deze zeven kenteekenen, waarvan hij zegt, dat hij ze ook wel de zeven sacramenten zou willen noemen, zijn: het Woord Gods, de doop, het sacrament des altaars,

POPULAIR-WETEN - SCHADDELIJKE SCHETSSEN

Het Kruis van den Heiland.

VIII.

C. De Reformatie.

Het is de Reformatie geweest, die het kruis van Christus weer gesteld heeft in het volle licht. Al droeg de kerk in de Middeleeuwen overal het kruis ten toon en al werd het door haar gevierd en verheerlijkt, zij heeft toch het kruis van Golgotha in de schaduw geplaatst.

Zij heeft het kruislijden des Heeren in zijn beteekenis miskend en er alzo niet de eere aan gegeven, die er volgens de Schrift aan toekomt.

Hoe breder plaats het kruis in het leven van kerk en maatschappij ging innemen, des te meer verdween het Schriftuurlijk geloof in den Gekruisigde. Hoe meer het uitwendig werd afgebeeld, des te minder werd het in zijn innerlijk wezen verstaan. Hoe meer het een voorwerp werd van vereering, des te meer werd aan de eere van den gekruisigten Christus te kort gedaan en werd Hij als de eenige en de volkomen Zaligmaker geloofend.

De kerk in de Middeleeuwen verkeerde in den waan, dat het kruislijden van den Heiland aanvulling van noodde had. Dat het aangevuld moest worden door de gedurige herhaling van het kruisoffer in de mis. Door de verdiensten der heiligen, die men voor geld koopen kon. Door eigen goede werken en boetedoeningen.

Ook aan hen, die er op wezen, dat het kruis van Christus op geestelijke wijze moet gedragen worden, ontging de ware en volle beteekenis van 's Heeren kruislijden. Zij drongen aan op het beoefenen der Christelijke deugden, op het gekruisigd worden en sterven met Christus, op het geduldig dragen van het lijdenskruis, maar zij zagen daar nog iets verdienstelijks in, iets dat bijdroeg tot het verwerven der zaligheid. Ik kom nog even op Thomas a Kempis terug. Ik ving deze artikelen aan met zijn woord: „in het kruis het heil, in het kruis het leven". Maar ik bedoelde het toen toch in een anderen zin dan waarin Thomas zelf het gebruikt. Hij heeft er toch niet het kruis van Gol-

gotha mede op het oog, maar het lijdenskruis, dat wij op ons nemen. Daarvan zegt hij in zijn „Navolging van Christus", in het hoofdstuk, dat tot titel draagt: „De koninklijke weg des kruises", dat er het heil en het leven in ligt, dat er geen heil is voor de ziel en geen hope des levens dan in het kruis, en dat men er door ingaat in het eeuwig koninkrijk.

De Middeleeuwen hebben het niet verstaan, dat de mensch rechtvaardig is voor God door het geloof in den Gekruisigde alleen.

Maar de Reformatie heeft de ware beteekenis van Christus' kruis weer gegrepen.

Zij predikt, dat in het kruislijden van den Heiland de volkomen verzoening van al onze zonden ligt. Zij hernieuwt de leer der Schrift, dat de mensch door het geloof aannemen van Christus' kruisverdiensde een erfgenaam des eeuwigens levens wordt. Zij hergeeft aan het kruis de eere, die het Evangelie der Apostelen er aan toekent.

„Het kruis van Christus" — zoo zegt Luther in zijn uitlegging van den zesden psalm — „is het eenig onderrecht der woorden Gods, de allerzuiverste theologie".

...

Met beslistheid kiest de Reformatie daarbij positie tegen de uitwendige en zinlijke, bijgeloovige en afgodische vereering van kruis en crucifix in Rome's kerk.

Scherp drukt Luther zich uit, als hij van de geestelijken in het pausdom zegt: „Zij hebben het kruis in zilver gevat, dan is het gemakkelijk te dragen en doet het geen pijn; ja het verkoopt zijn kussen en zijn zegen en is een dienaar van hun wel lust geworden. Maar in hun hart mag het kruis niet komen en het moet ook met hun leven niets te maken hebben".

Of als hij over het dragen van het kruis aldus spreekt: „De wereldwijzen noemen dat het kruisdragen, als men een stuk van het heilige kruis in een gouden kruis of een monstrans vat en als de priester dat zilveren of gouden kruis rondom de kerk draagt en het aan het volk te kussen geeft, opdat ze hun peeningen offeren. Welk een dwaasheid! Om zulk een goochelspel en zoo'n afgodische dwaling onmogelijk te maken, zou ik wel het heilige kruis tot pulver willen verbranden, als ik er een stuk van had. Want Christus zegt niet: neem mijn kruis, maar: neem u w kruis op en draag het; laat mijn kruis liggen, waaraan ik zoo-

roman. E
varing in
en bruisen

Op een
Parijs na
Konnair
weg las
prijsvraag
nieuwing
medegewe

Die vr
stroom v
stroom z
sleept we
Zijn hart
nieuwe
mensch

Wat
voor een
dat komt
meest me
nen, terug
goddeloos
Kunsten
hoe meer
Kunsten
natuurlev
kracht om
zuiverhe

Bernard
el Virgin
was hij
trooster

De Em
drie mat
tucht van
drong en

Als me
ring van
groote in
niets ont
gloed gez

De uto
deze wa
goudkorre
blinkende
en afval

die den
len tot
openbari
de heerlij
te verdui
het licht
schijnen

In Mei
door het
verbrand

de sleute
heilige kr
allertel o
en kwaad
wereld e
lijden, op
worde. E
zijn, dat
vasthoud

Zoo ze
ter wille

rechte en
En zo
onder d
genoemd
de kerke

In de
wordt op
lijden de

Melar
Luthersch
lijden en
het invoeg
de kerk i

Evenzoo
hij over
hoofdstuk
die een d

in de L
Augsburg
onder de
tot de S

het leerst
verwijt d
lischen d
het vleesc

heel and
hebben m
tenen bep
tus gekru

kruis —
van de
verzaker
van hen.

Ook ver
een ges
onderwer
werd geh

naar den
Naast l
nissen".